

Búcsú Szabó Andrástól

A halál emlékeztet egy robbanáshoz. Előtte volt a szép, szabályos rend, egy olyan galaxis, melyet az elhunyt tartott össze, Ő volt a középpont, körülötte keringtünk mi, rokonok, barátok, ismerősök, s aztán mindez a halállal hirtelen semmivé vált. Szétszakadt. Ebben az összetételben, ahogy most vagyunk, már sohasem leszünk többé így együtt. Mindnyájan elindulunk valami önálló pályán, de immár fájdalmasan nélküle.

Erdély, Marosradnót, 1928. február 19., Magyarország, Pilisborosjenő, 2011. július 30. A kezdet és a vég. S közte hazánk történelme egy kiváló jellem sorsában.

Honnan is eredeztethető Szabó András kiválósága? Talán a középkorból? A székely katonaősök helytállásából? Vagy a protestáns lelkipásztorok rendíthetetlen hitéből? Netán egyik felmenője, makfalvai Dósa Elek erdélyországi jogtudós szellemi örökségéből? Ezt már valószínűleg sosem fogjuk megtudni. De bizonyosan valahol itt kéne keresni jellemének forrásvidékét, a harcot, a kiállást, a megalkuvást nem ismerő hűsége eredetét.

Az elszakított Erdélyben született. Édesapja hivatását nem gyakorló állatorvos, aki nem volt hajlandó esküt tenni az általa soha el nem ismert román impériumra, és innen már közvetlenül is nyomon követhetjük Szabó András töretlen elvhűségének kezdetét.

Katonaiskolás, és 16 évesen, ahogy ő mondta, „lórul szállt” huszárként az 1944. őszi román-szovjet betöréskor már vérével védi „görbe hazáját” és csak súlyos sebesülése miatt engedi magát kivonni a tűzvonalból. Tábori kórház, hadifogság, majd hazatérve Magyarországon befejezi immár a civil középiskolát, majd az elkezdett jogi egyetemen rá kell döbennie, hogy Erdély a hangzatos kelet Svájca helyett a jogaitól megfosztott, éppen csak megtűrt magyarság lakhelye.

Átszökik Magyarországra. Folytatja és szép eredménnyel befejezi jogi tanulmányait. Hisz abban, hogy a baloldaliság kiút a kelet-európai zsákutcából.

Tanít, s fiatal kora ellenére a Jogtudományi Intézetben máris nagyon termékeny kutató. Időközben újra katona, s ott ejtőernyős balesete akkor még megmenti egy koncepciók pertől.

1956-ban aztán XII. kerületi tanácsstag, s októberben, mint katonaviselt ember, természetes módon lép be a Nemzetőrségbe. De hiába védett meg a lincseléstől

ávós tiszteket, 1957-ben már utoléri a megtorlás. Kilenc hónap magánzárka, visszatérő ütlegetés, étel-ital megvonás, majd ismét a gondviselés keze. A lazuló megtorló gépezetben egy volt évfolyamtársa ügyészként meri vállalni, hogy Szabó András nem követett el semmit, és szabadlára helyezik.

Bár visszakapja állását, de sokszor mellőzik, és az „ellenforradalmár” stigmát 1990-ig viseli. Persze így sem szűnt meg véleményéért kiállni, a jogfosztottakért szavát felemelni. 1988-ban az erdélyi falurombolások ellen tiltakozva petíciót intéz Nicolae Ceaușescu diktátorhoz, amiben kristálytisza jogi és történelmi logikával bizonyítja a román jogtiprások tarthatatlanságát.

Számára aztán 1990 tényleg annus mirabilis, a csodák éve lett. Szabad választások Magyarországon, Erdélyben, alkotmánybírói talár, és magánéletében boldog házasság, mely abban a kis erdélyi kálvinista templomban kötött, ahol legátusként hajdan maga is ígét hirdetett.

Ahogy pályatársa, Szabó Dénes őt találóan nevezte, András bíró szellemisége ekkor bontakozott ki igazán. Pár éve az akadémiai székfoglalómban a magyar jogállamiság büntetőjogi pillérééről a következőket mondtam: „Fontos küldetést teljesített az alkotmánybíróság abban, hogy döntéseivel hozzájárult a jogállami büntetőjog elveinek kimunkálásához. Az igazságosság és a jogbiztonság kettős követelménye, a büntetőjog zárkő funkciója, a visszaható hatály tilalma, valamint annak kimondása, hogy a jogsértésekkel szemben sem lehet jogsértő módon fellépni, a büntetőjogról való gondolkodásunk egészének átforgalmazását jelentette, ezúttal a civilizált demokratikus társadalmak szellemiségének megfelelően.”

És ahogy ott is, most itt is megismétlem, mindez Szabó András alkotmánybíró műve, mi több, életműve! S mint 19. századi erdélyi jogtudós őse makfalvai Dósa Elek az „Erdélyhoni” jogon, úgy Szabó András a magyarországi jogon – reméljük hosszú évszázadokra – rajta hagyja keze nyomát. Ez az ő életművének igazi koronája!

Szabó Andrással a történelem nem bánt kesztyűs kézzel, ellenkezőleg, igen csak megpróbálta. Lehet, hogy az alkotmánybírói, az egyetemi tanári, vagy az akadémikusi cím jöhetett volna előbb is. De az ő kitartása, a székely katonaősök férfias helytállni-, megmaradni parancsa végül diadalmaskodott, és a halál egy olyan sikeres életpályát tört meg, amely méltó Finkey Ferenchez, Angyal Pálhoz, Molnár

Kálmánhoz, mindazon magyar 20. századi jogtudósokhoz, akik az ő szellemiségében folytatódtak.

Hiba lenne azonban, ha Szabó András mint örökké viaskodó, állandóan harcban álló, zord karakter maradna meg emlékezetünkben. Ő az ellenfeleivel, meg aztán az igazságtalansággal volt csak ilyen. A segítségre szorulókkal, a szívéhez közel állókkal kifejezetten gyengéd, szeretetteljes. A férfias gyengédsége, segítőkészsége tette őt igazán a szeretnivaló férfivá, akinek képet szívünkben őrizzük.

A Teremtő jó halált tartogatott a megalkuvást nem ismerő Szabó Andrásnak. Katonaembernek is, tudósnek is hozzá illőt. Villámcsapásként, őrhelyén, az íróasztalánál érte utol a végzet. Méltó befejezése ez nagy ívű életének.

Képviselőtemben gyászolja őt a magyar Tudóstársaság, különösen annak IX. Gazdaság- és Jogtudományi Osztálya, valamint mindazok, akik tanítójuknak, szakmai és emberi példaképüknek tekintették.

Most, mikor innen ravatalától utunkra indulunk, szomorúak vagyunk és gyászoljuk, hogy elvesztettük. De örvendezik szívünk, mert nem megyünk üres kézzel, adott nekünk valamit: magunkkal viszünk egy felemelő érzést, hogy mi – méltatlan utódok – még ismerhettük Szabó Andrást, a legutolsó 19. századi jellemet.

Nyugodjék békében!